

Վեցին շրջանում Թուրքիան խա-
ճախսակի հանդես է զալիս
հայ-աղբյուրանական կոնֆլիկտում
միջնորդի դեր ստանձնելու իր ուս-
տառաշակամության ասիրով եւ, ինչ-
ուն նույն է արտզուրծնախարար
Հիմներ Զերինը. այդ ոսդուքյանը
երկխոսության մեջ է մտնում Ռու-
սաստանի հետ: Այսուհետով, Թուրքիա-
յի միջնորդության հարցը բավակա-
նին լուրջ ընույր է ստանում. իսկ
բուրժական թերթեցը, ինչուն միշտ,
այս դեպքուն էլ անմիջապես արձա-
գանում են միջնորդության հարցին.
Իրադարձությունը բազմարիվ հոդ-
վածներ. նորություն հարցի բնակլ-
անը հաստակելության լայն շրջանում:
Բազմարնույր այդ իրադա-
րձությունների մեջ մեր ուսադրությունը
գրավիցին արկու հոդված: Առաջինը
«Միտ և ողորում» խորագրով
լույս է տևել «Հյուրիեք» ում.
Դյանկանում է Յունակ Փազարբայա-
րի գրչին: Հայրածան ենթանակը իր
ոժգուհությունն է արտահայտն այս-
ուն կոչված Արևանտի հակառակ-
թօքանական դիրքուումն առիվ:
Այս ու են է առաջ նա.

«Եր Թուրքան փորձում է նոր-
այ հաւաքեռորդյաններ հաստակել
Աղրբեզսի յև միջինասիական
հանրապետությունների հետ. Արեւ-
ամսք խկույն աղմուկ-աղաղակ է
արածրացնում. թե սա դամբուրեփզն
է: Մինչդեռ, եր ճոտավորապես
ույսը անում է Գերմանիան և մեծ
ունիտարերորդն ցուցաբերում Վոլ-
գայի գերմանական հանրապետու-
թան հանդեղ. ոչ ո՞չ ճշգով անգամ
ի անցնում դատապարտել երան-
ցը կերպ առած. Տեղի է ունենալ
ոյզ սամանարտելի կիրառում. որն
ի խորացեա ճամփորդ է ինձ: Օ-
հինակ, վերցնենք թեկուզ ԱՍՆ-ը:
աշխախին ԽՍՀՄ-ի հանրապետու-
թունների անկախությունը ճանաչե-
առ ճանապարհին ԱՍՆ-ը բացա-
այց խորականորդյուն է անում,
անհմեղական ոռու հանրապետու-
թունների համարեց երկրորդ կար-
ի դրանց հանդիպ հանրապատա-
սան մուտքամ է ցուցաբերում: Կան
քը. եր Դաւարապուի մի հայ է
և լուսնում սպա-աշխարհն իրաւ է

անցնում. իսկ բազմարիվ այրեցնիցների սղանորյունը Արևամատում և ողջ Քիչսոնեական աշխահում նոյնիսկ հիշեաւակնան չի աժանանում։ Վվելին, այդ փասոք կարծես մեծ գոհունակությամբ և ընդունվում»:

Եւկրոյ հոդվածը, որն ոգում
եմ Ենթայացնել քննեցողի ուսա-
րաբանը. լոյս է տեսել Ավագանան
Թյուրքիչի ոյանքութիւնական հա-

յացնում ենք ընթեցողի տևադրությանը:

«Միջին Ասիայի բութերի հետ
մեր կաղերի հետքինեւ ամրացնո-
ւած զուգահեռ Թուրքիայի ազիլ-
ցուրյունը Անդրկովկաստի օրեցօ-
ածում է: Օրբուրի զարգանում են
մեր փոխարարելությունները Ալբ-
րիջանի հետ: Այս ամենի լույսի
տակ յուրովի իմաստավորվում են
նույն Վրաստանի Հանրապետության

բաղի հարցից բացի, մեզ համար կարենու է նաև Գաճսախուռելիսյին սպասան չափու Հայաստանի դիրքուումը: Մի հանգամանք, որ Թուրքիային դարտադրու է աւտակին բոլարականությունն Անդրկովկասուն կառուցել սելեկցիայի ըսկզբանությունը, և այն հինգ Երկրու մասի փոխհարաբերությունների վեցու:

Տվյալ դեմքում մեզ անունը հե-

յացնաս» որտը դրզց պատ 182
ից: Ասալինի օրեւին, որ բուժելի
կատաղի թշնամին եր, Պատրարքի
բուրք թնակչությունը ենթակլվեց
«ոչնչացման» բացահայտ խաղամ-
կանության: Ահա այս ամենը մեզ
հիմք է տալիս ընդգծելու, որ Հռվ-
հաննիսամի վերոհիշյալ ղեղումը
հայեւին հատուկ «դատմությունը»
ննջագույնին հիվանդության» մի-
նոր ահատանքան է:

Onurfulqanı pıträpıträp

յացեներին տուի և վող «Թերզուման» թերում: «Պարաբազ ու Թուրիան» վեճագիրը կրող հոդվածի հեղինակն է Ֆահր Արմաօդլուն: Հոդվածում հեղինակը անդրսպառնում է Հայաստանի առաջորդնախարար Ռամենի Հովհաննիսյանի գործունեությանը. հարձակումներ գործում երա վրա ասորինակ գուշակներ անցկացնում Վայրուսի ու ԼՂՀ-ի միջև: Եւ զիխավորը, նա դնդում է Արցախի բուրքական դասկանելությունը: Հեղինակի հետ բանավեճի մեջ մանել չեմ՝ ուզում Միայն ասենք, որ Արցախն այնքանով է «բուրքական» տարածք. ինչ- տան որ Ի-րդ դարի 40-ական թթ. սեղության հզվուր ցեղերի կողմից նվաճված Պարսկաստանը կամ Է Մարոկկոն, որ ոյ ժամանակ են- թակվել Են Օսմանյան կայսրության գերիշխանությանը: Ի դեռ, Թուրիայի ներկայիս տարածքի բուրքացման սկիզբը Ի-րդ դարի 80- ական թթ. դրեւ Են սեղության այդ նոյն ցեղերը, և այս տասկեսն ըն- դումվում է Օսման Թուրանի. Իրա- հիմ Քանենօղուի. Սնիմեր Ալբայի Ռոյմամի. Այս Ալբայի նաման բազ- մարիվ դատմարանների կողմից: Համենայնեւսպ. իր բոլոր թերու- թյուններով հանդես: Արմաօդլու- թառվածք Պարսկադի հարցի ընթց Թուրիայում միող կարծիքներին ծանութանալու հնարավորություն է տալիս: Այն բարգմանարար ներկա-

նախագահի Թուրքիայում աղասանելու վերաբերյալ խոսակցությունները, որոնք ծայր էին առել հայրենիքից Երա հետանալու առաջին իսկ ժամերին։ Հիմա արդեն Հայաստանի արտզորենախարա Ռաձի Հովհաննիսյանն է դիմում Ղարաբաղի խնդրում Թուրքիայի սակցությանը։ Հովհաննիսյանը, Վահենցունում ոլեսքարտուղար Բեյցը ինչ կայացած հանդիպումից հետո ելույր ունենալով մասուլի ներկայացուցիչների առաջ, հանդել եկավ Ղարաբաղը որդես իմբուրյուն ոլետուրյուն միջազգային համարյան կազմում ընդգրկելու դահսնով և ցանկություն հայտնեց, որ այս հարցում Թուրքիան օգա-
գործի իր ողջ հեղինակությունը Աղբեատան մրա։

Խնչողս երեսում է, աշխարհացրական դիրքի ընդունով Թուրքիան այս կամ այն ձևով շարունակելու և ընդգրկիլու Անդրկովկաստի տեղի ունեցող իրադարձությունների մեջ: Այլ կերպ ասած, Թուրքիան, ըստ ինչի իր զրադարձության սրբազնական դիրքի, ականայից ազդեցուրյուն է գործելու Անդրկովկասի անկախ հանրապետությունների վրա: Դրանով հանդերձ Անդրկովկասն իմաստի իր խնդիրներով իրենցնում է Միջին Արևելքը: Միջին Արևելքի եւկըսների օրինակով Անդրկովկասի հանրապետությունները նույնդես միմյանց հետ ընդհատումների մեջ են: Ղարա-

արձագանքում են թու
միջնորդությանը
հայ-ադրբեջանական
կոմիտեի կողմէն

բարերամ է ոչ թե այլ բարբականականության թեույրը, այլ Աւարարի առջուրյամբ Հովհաններյանի ելոյրը, որի վրա է կանց են առնում: Մի կողմից Հովհաննեսյանը Թուքիսի ուսարտությունն է հրավիրում հարցի վրա, մյուս կողմից առաջ է բաւում Աւարարի «դամականություն» հայերին դատկանելու ժողովականը, եվներով տարածություն 80 տոկոսի հասնող նոյ թեականության ակապուրյունից: Նախ հիմք, որ Աւարարը «դատմականություն» բուրքական տարած է եղի, բայիսուն ինաստիք: Պարզութեա գառական Ռուսաստանը 1828-ին, երբ Թուքիսի դայնանալու վեց դուրս Անդրկովկաս, տանըակ հազարավոր հայերի Վետարնակեցւեց Աւարարի տարածությունը Թևյան ուրանի հետեւ Ռուսաստանը կողմից 1832-թվականին անցկացված մադահամարի տվյալներով բութեցը Աւարարում կազմում էին թեսչության 65 տոկոսը, իսկ հայերը ընդամենը 35 տոկոսը: Այս ցուցանիշը բավարար է իմբէլ և առինչ Աւարարի բուրքական դատկանելության առնձանի դարպայլակնորոշամար: Այսդիմով, տարածքի «հա-

Ինչ ինչ վերաբերություն է Ղարաբաղի անկախությանը, ապա այս տեսլիքնը ամրոցությանը համբկեանմ է Կիոյքոսի հոյնեւի և առակեածին. որոնք ցանկանում են կղզին և նրանկեց Կիոյքոսի անկախ համարելության գերիշխանությանը Ներկայումն Կիոյքոսի հոյնեւն ու Հոնաստանը անս կերպ քառում են կղզուն ստեղծել հոմակառ մեծ ճամանակության վրա հենվող ներդիքականությունն: Մրանք բուրենին դիմում են ոռջիս ազգային ներքության, համոզված լինելով ու մնել դիտուրյան ստեղծումը հիմարակությունն էսա իրենց ծննի թերեւ Կիոյքոսի բռնց ազգաբնակչությանը: Հովհաննիսիս նույնութեան խաղաղութ «անկախ դիտուրյան» ասուց. Ղարաբաղի բուրենին ոչը շացնելու նորատակ է հետադասութ Ավելին միաժամանակ նա ցանկանում է անճամու այս խաղի մեջ ներփակել նաև Թուրքիային: Սակայն Հովհաննիսիս դիմք է հասկանա, որ հայերը Ղարաբաղու «եկլիսենք» են: Տարածի մեջ ու արքօքտեան կողմէ Ղարաբաղի բուրենին են»:

ରାଜ୍ୟକମ୍ ଉପତ୍ତିରେ

Նորաբնակներ Պարիսի Արևոտքի Այրում

ՅԻԾ ԵՐՈՒՍԱՂԵՑԻ ԽՍԼԱՄԱԿԱՆ ԲԱԺՆԻ ՎԵՐԱԴԵՒԱՎՈՐՈՒՄԸ

Եռուսաղեմ բաղադր բաժանվում է երկու հոսակ բաժինների՝ հին եւ նոր, երկու բոլորվիխ տարբեր իննուրյամբ եւ ղամական, եւ բաղադրական, եւ կրոնական, եւ բաղաւաշինական տեսակետներից: Յին բաղադր, որ մինչեւ 1967-ը գտնվում էր Յորդանանի կազմում, տարբեր կրոնների, ազգությունների, լեզուների մի գունագեղ խճանկար է եւ բաժանվում է կրոնական ղականամնային յուրահատուկ, առանձին ցրանների, որտեղ Իհսոսնեական, իսլամական եւ հրեական բաղամասերի կողմին 4-րդ դարից ի վեր գոյուրյուն ունի նաև Յայկական բաղամասը՝ հաստարիսուներով անջատված մնացյալներից: Յոդվածը ներկայացնում է Յին բաղադր ժողովրդագրական դասկերը Վերափոխելու հրեական նկարությունները եւ ահազանգում դրա հետեւանների մասին: Ավելացնենք նաև, որ երկու տարի առաջ Խորայելը Երուսաղեմ բաղադր հայտարարեց իր մայրամայագը, մինչ արարներն այն համարում են իրենց սրբազն բաղադր: Ըստամենը մի խնի երկիր է միայն Երուսաղեմը ծանալու որոշեալ բարայի մայրամայագ: Մնացյալները կողմ են Յին բաղադրին տալ ոչ թե հրեական կամ արաբական կարգավիճակ, այլ՝ միջազգային:

կարանների շահագործութիւնից հետո: Նրանցից շատերը բնակուրյան վայր են ընտրում Արևմտյան դաշի և խլանների Յ-ր զիսավոր սրբագոյր հանդիսացող Ալ-Ակսա մզգկիրի մոտակայքում: Ուսամբ նախաձեռնում են նոյնիսկ, որ Խորայիլը մոտ աղագայում կվերակառուցի Հերովյանի տաճարն իր տեղում:

Այս մասին դադիսխնջի լրագրող Մաժիդա Ալ-Բասր, որն առում է Խոլամական քաղաքացուում, պատճեն է՝ «Եղան հետամիջնորդ պատճեն» խըմբան կազմակերպությունը ծնուղթան կառավարությունը ծնուղթան մեջ միջամտելուց, երբ մի լուր շարժում սկսվեց՝ արարարափելու Հին քաղաքը, արարներին դատկանող մի խանի բնակարաններունագրավվեցին, դատավարաններով, քեզամբ նախատիւս դատկանել են իրեանների, և կրոնական երկու դղյուց հիմնադրեցին այնտեղ Այնինչ Շարունը, որն այժմ բնակեց մաս նախարարն է, մի հաւկարածին է զնել այնտեղ, օսկայն հազարություն է մինչև եր նոր տաճար, ունե-

ասում է. «Եթե երևաների այդան
բարեհանրույց են. ինչո՞ւ են ուսի-
կանական դաշտանորյամբ մուտք
գործում այստեղ»: Աշարքները կար-
ծում են. որ խորայիշված տաղամա-
կանորյունը մեղմացել է դարձա-
լիս բաղադրի գրավունը հետացնե-
լու հանաւ: Նրանք դիմում են. որ
կառավարությունը երկար ժամանակ
մնեթել է իւնից արտնուրյուն տալ
վերաբերողներու կամ լրացուցիչ շի-
ցարարություն կատարելու հին քը-
նակարաններուն: «Դրա հետևան-
ուով. ասում են նրանք. նեղ. խճող-
ված բաղամասերի վիճակը խիս-
վատացել է»: 1978 թ. Լիբող համա-

Դուրս-արեցին այնտեղ
գտնվող 6 ընտանիքներ
ին: Նոյն թագիկներին այժմ հայ
տարառում են, թէ 200 նոր թագա
րաններ են կառուցելու հետաևը:
համար նոյն բաղանառուք: Այս
կողմից, ինչիքանայի հետեանու
սեղծված տնտեսական դրժվարութ
յունները Խոլանական բաղանա
թագիկների համար շահեկան ե
ղարձնում իրենց թագարաններ
մաճախու:

Սակայն այնտեղ, որտեղ կանխի դրամը չի գործում, գործում են բռնական, թիժանական, հորդանական և խորայիշյան օրենքները: Օրենքը, 1950 թ. մի օրենք բռնյ է սահմանադրության մեջ՝ այսպիսի պահանջման համար, որը կապահանջման մեջ կազմակերպված է պահանջման մեջ: Գործնական զեսնի վրա այսաւածվում է յուրաքանչյուր դրամի դիմումը վրա, որ ապրում է արտական որեւէ երկրում: Անրայլա Հորդանականը, որի նաև է կազմության Երուսաղեմը 1948-1967 թթ. Նորաքանակները նյութական օգնություն կատարում են այս պահանջման մեջ:

յուն և իրավական դատավայր
յուն են սամուն Շառնի նախարա-
րույնամից: Կննածի ամողամ Դելի
Յոկին ասում է, որ «կատավարու-
կամ դատունյանեւն իրենց կամքու
փոխում, որում կամ անեստմ եւ
օրինաց»: Սակայն նորաբնակներ
բաներն Թնհիլա Ռադոս ասում ե-
նու օրինախախտմ տեղի չի ունե-
նում: «Մնմք արարմերիմ չեմ սիր-
ում դուրս գայ, ասում է նա: Մնմ
լավ փող եմ տալիս զա վիճակու-
գտնող բնակարաններին»: Համեմ
նայնդեպս, նորաբնակներն ասու-
նեն, որ իրենց ենթակլում են բարձ-
րագույն իշխանությանը: Ռաքու-
Շլուն Ավինեն ասում է: «Մնմ
դատվիրված է (Ասկածանջի կո-
մից) բնակվել Բուրայի հողու-
ցանկացած տեղ, հետեւարտ, նաև
Հին Տարածում»:

Խորայիշան դաւանաները զի
տես, որ դեղի Խոլանական բաղա-
մաս հեծաների մաքը կարող է ըլլ-
ության տեղին տալ և նույնիսկ
վեռական դադիստինյան ընրությու-
նը: Այն իր հերթին կարող է պա-
տճենել Միջին Արևիմուն խաղա-
դուրյան բանակցությունները, որոնք
անցյալ շարար Մոսկվայում մի ժամանակ գործություն ունեցած է: Սակայն կառա-
վարությունը միանալու մոտեցու-
չունի այդ խոսակցությունների ելք:
Վետարեյալ: Խոլանական բաղամա-
սում բվում է թե խնդիրները դա-
րաս են: Ռոսիկանությունն ու բա-
նակային ջոկատները դաշտաս վկա-
ծակում են գտնվում Երևանի մասերի ներսում, և այդ բաղամա-
սը շարունակարար եղանակում է Եփ-
թերի Խորայիշի անվճանգործյա-
ռասիկանության կողմից: Արարա-
տասում են, որ իրենց այցելուները
հաճախ խուզարկվում են: Մինչ-
այդ, բազմաթիվ հեծաներ են հա-
ծակնան ներարկվել Խոլանական
բաղամասում: Եթե այդ բաղամա-
սը դադիստինյայի առջական դադարը
հազարավոր մարդ կլուսներից:

